

stakov in spreminja življenje z ironijo in pretiravanjem v božansko objest in groteskno igro, v kateri obledita muka in brezupno trpljenje. V zgodovini preizkušeni narod pozna umetnost, kako se življenje premaga in tragedija spremeni v komedijo. Še celo vojaške kvante in psovke niso naslada nad grdobo in osebno bolečino, ampak veselje nad tvorbo gibljivega in glumaškega duha, ki tudi smrti podvezuje lahkotne peroti. To je pogled v resničnost, kakor jo srce lahko prenese, ki se v smehu rajši zaveda moči, kakor bi se utapljal v malodušnost. A kakor so v jarkih pozabili trpljenje, tako tudi zdaj nehvaležni živi pozablajo lesene križe in pod njimi skrito bolečino, srce ohrani v spominu le lepe dneve, kar je pretežko se pogreza na dno, pravi pisatelj. — Usoda, ki je tu francosko osvetljena, se bo vedno ponavljala, dokler se zakon nasilja in boja ne umakne zakonu ljubezni, ki ga je oznanjal Tolstoj pa tudi Romain Roland. Dorgelès je spisal povest, ki hoče biti le spomenik, ne kažipot človeštva.

Dr. J. Šilc

Helena Haluschka: *Sin dveh očetov*. Poslovenila Blaž Poznič in Jože Pogačnik. Založila Družba sv. Mohorja v Celju 1935, 268 str.

Povest pripoveduje o stremljenju nove mladine iz dobe po vojni, za katero še ni druge oznake kakor nova stvarnost. Pojem je zelo širok in se le polagoma zgoščuje v določnejše obrise in cilje, ki so se premaknili od prvega zanikavanja vseh ustaljenih vrednot in svobodnega izživljanja na pota trdnejše in duhovno zasidrane kulture. Predvojna duhovnost je bila platonična razdalja med idejami in človeškimi stvarmi, nova stvarnost po vojni je obujanje duše in iskanje večne luči v minljivih stvareh (233), kar se bolj krije z aristotelskim načelom: *universalia in rebus*. Neposredni organ za ta pokret prihaja iz velike umetnosti, ki je odkrivala višji smisel življenjskih stvari, zlasti pa svetita bratstvo Tolstoja in Tagorea kvaliteta predmetov. 'Kakor ljudstvo poduhovi zgolj koristne stvari, tako je tudi njegova umetnost izraz hrepenenja po trajnih vrednotah' (231). Stroj pa nam je predmete od-tujil, da niso več naši prijatelji in utelešena podoba naših sanj (236), ampak naši sužnji: lahkotno obvladanje stvari nas je osiromašilo, ker se je svet kvalitete spremenil v vsiljivo spačenost ali stvarno suhost. Svet in človek izgubljata dušo, zato čimdalje bolj sahne vrelec življenja. Človek nove dobe se boji življenja in beži pred seboj z avtomobili, železnico in kolesi, duša izginja iz posameznika in občestva, iz predmetov, ljudstva, domovine in države. Šele novo gledanje v trajne vrednote oživi krščansko misel, da je človek brat, ne pa žival ali Bog. Nova stvarnost postaja sinteza nemške in francoske miselnosti, ki sta med seboj v takem razmerju kakor Heraklitov *παντα ῥεει* in negibna resničnost Eleatov. V minuli dobi je zijal nepremostljiv prepad med Nemcem, ki mu je vse nastajanje in dinamika, in med francoskim vidikom bivanja in stabilnosti. Nemec misli v stvareh, nastajanje mu budi čustvo neomejenosti in neprestanega tveganja, Francoz misli v ustaljenih podedovanih pojmih družabnega in narodnega ideala, kjer se čuti varnega. Na razvalinah vojske pa prihaja novi rod do prepričanja, da narodne mentalnosti še niso absolutna resnica in cilji, ampak le dva vidika človeštva, če še ni mogoča sinteza, naj vsaj vesta, da sta drug drugemu potrebna (222).

Nova stvarnost se z iskanjem večnega in neminljivega v stvareh približuje francoskemu statičnemu vidiku bivanja, v njegovem miljeju sin dveh očetov prvič občuti skrivnostno življenje pohištvu, ki izvira iz osebnega odnosa Francoza do predmetov. Prihodnje postaje na tej poti so oživiljanje smisla za večne vrednote moralnega in verskega sveta. Ko njegova želja po nezpremenljivem v stvareh zasluti Boga kot jasno luč iz temine, bodisi da je skrit v etičnem dostojanstvu človeka ali da se smehlja iz narave kakor nekdanj v raj, tudi njegova duša dobiva peroti in mladenič postaja borivec z Bogom, zahtevajoč od njega blagoslova in osebnega odnosa (233).

Prav lepo poslovenjena povest kaže tudi v prevodu vse znake sloga, ki ga je pisal Kocbek v Lučih na severu (prim. DS 1935, str. 150). Dr. J. Šilc

Miha Maleš: *Sence ali knjiga lesorezov in linorezov*, v Ljubljani 1936. Založila Bibliofilska založba v Ljubljani. Natisnila tiskarna Veit in drug, Vir pri Domžalah.

Že prvi pogled na Maleševo najnovejšo knjigo nas pouči, da gre za izreden knjižni pojav, za razkošno izdanje, ki ga v veliki meri opravičuje prav izredno kakovostna izvršitev, brez katere bi bilo škoda truda zanje. Tiskarsko in knjigarsko tehnično je ta namen tudi v polni meri dosežen: Knjiga ni samo prijetna in mikavna za oko, ampak je za našo umetnosti precej odtujeno sredino prav nazoren pouk o tem, da se grafična umetniška stroka ne izraža samo po kvaliteti svojega negativa, posrednika, grafične plošče ali klišeja, ampak da je popolna šele, če njen nosivec papir ustreza zahtevi, da bo tisku enakopraven soizraznik končnega pojava grafične umetnine. Zato tem bolj obžalujemo, da ni bila ista skrb kot kakovosti materiala in tiska posvečena tudi kakovosti jezika in je nedopusten greh v taki knjigi, ako nepravilno piše imena vodilnih sodobnih umetnikov (str. 12).

Sestavljena je ta knjiga predvsem in na prvi pogled skoraj izključno iz grafičnih slik. Pri bližjem pogledu pa zapazimo, da smatra besedni izraz za važno sestavino svoje vsebine. Za uvod ji služi Maleševa pesem »Nocoj... sem prislunil pesmi daljni —«; sledi ji uvodna beseda, ki jo je napisal Janez Zorman, nato pa precej obširen tekst, v katerem je Maleš zbral razne svoje starejše in nove domislice o umetnosti, njenem bistvu, poslanstvu in vlogi v njegovem lastnem življenju. Končuje se s kratko avtobiografsko skico, ki se opira predvsem na mladostne doživljanje in vtise. Ta tekst je zanimiva paralela Tratnikovim aforizmom in zadnji veliki umetniški izpovedi v naši književnosti *Moji poti Franceta Kralja*. Z obema se nekoliko dotika, nudi pa vendar za Maleša značilno, nekoliko nejasno izpoved, po kateri je »umetnost tisto Nekaj, čemur človek ne ve imena«. Malešu je umetnost del skritega življenja (str. 15), služi ji kot izrazit humanist, ki mu je človek sam sebi skrivnost, le senca svoje duše (str. 16). Umetnost mu je pot in sredstvo do spoznanja in izraza tega izmikajočega se človeka v umetniku. Poleg čustva in srca je Malešu risba vir in osnova likovne umetnosti (str. 17). Zato je naravno, da je našel svoj najpopolnejši izraz v grafiki. Bori se predvsem za notranjo formo svoje umetnosti, zu-